

3. Õpperaamistik kultuuridevahelisele õppimisele?

T-Kit käsiraamat
Kultuuridevaheline
õppimine

3.1 Üldised tähelepanekud

Üks kultuuridevahelise õppimisega seostatavaid väljakutseid on selgelt määratletud õppeaine, mida tuntaks „kultuuridevahelise õppena”, puudumine. See on põnev, kuna tähendab, et peame sellest kõigest aru saamiseks vaeva nägema.

Sellel põhjal, kui me kohandame või loome meetodeid, teeme me seda raamistikus, mis on loodud ja mõjutatud meie endi, mitmete väliste asjaolude, koolitusmeeskonna ja osalistest poolt. Ilmselt on kasulik teada, mis teenib (ja mis ei teeni) kultuuridevahelise õppimise huve. Siinkohal pakume välja mõningad olulised aluspõhimõtted. Need põhinevad eespool toodud kultuuridevahelise õppimise teooriatel ja mõistetele ning on nendega tihedalt seotud. Need põhimõtted saavad veelgi selgemaks, kui hoiame mees, millistes tingimustes see õppimisprotsess toimub – tänapäeval ja noorte inimestega.

Alljärgnevad read on mõeldud selleks, et suurendada teadlikkust, küsida küsimusi ja anda suuniseid mõnede asjakohaste õppemeetodite osas ...

Usaldus ja austus

Usalduse loomine on kultuuridevahelise õppimise nurgakiviks, saavutamaks vastastikuseks protsessiks vajalikku avatust. Aktsepteerimise ja mõistmiseni jõudmise eeltingimuseks on mugav enesetunne erinevate seisukohtade, arusaamade ja tunnete jagamisel. Sellise õppimise atmosfääri, mis võimaldab meil kuulata kõiki võrdselt ja tugevdada igäi enesekindlust, loomine nõuab palju kannatlikkust ja tundlikkust. See tähendab, et me peame jätma ruumi iga inimese eneseväljenduse jaoks; väärtustama kõiki kogemusi, talente ja panuseid; meie erinevaid vajadusi ja ootusi. Kui suur osa sellest, mida me saaksime jagada, on seotud väärtuste, normide ja tugevalt juurdunud põhieeldustega, on meil vaja suurt usaldust nende suhtes, kellega me seda jagame. Vastastikune usaldus käib käsikäes vastastikuse austuse ja aususega.

Identiteedi tunnetamine

Kultuuridevahelise õppimise lähtepunktiks on meie enda kultuur, see tähendab, meie enda

taust ja kogemused. Endi juurtes kohtame ka selle õppimisprotsessi takistusi ja võimalusi. Meil kõigil on isiklik tegelikkus, mis on meid kujundanud, ja me elame selles jätkuvalt, rikastatuna uutest teadmistest ja kogemustest. See tähendab, et kultuuridevahelise õppimise protsessides peame me pidevalt tegelema oma juurtega, meie poolt läbielatu ja kogetuga. Püüa mõista ennast ja oma identiteeti on teiste inimeste mõistmise eeltingimuseks. Me võime ise selle läbi muutuda, ent ei pruugi muuta meid ümbritsevat tegelikkust – selles peitub väljakutse. Seetõttu peame ühe osana sellest protsessist tegelema ka uute teadmiste edasiandmisega kaasneva vastutuse, võimaluste ja piirangutega.

Konstrueeritud tõelused

Mitte miski ei ole absoluutne. On olemas palju viise, kuidas näha ja tajuda tegelikkust. Tees, et igäüks konstrueerib omaenda maailma, et iga tõelus on konstruktsioon, on kultuuridevahelise õppimise protsesside üks peamisi osi. Kultuurilisi erinevusi kirjeldavate teooriate erinev dimensioonide arv (vt. Hofstede ja Hall & Hall) näitab, kui erinevalt me võime tajuda tegelikkust, koguni selliseid põhimõtteid nagu aeg ja ruum. Siiski, elame kõik ühes ja samas maailmas, mis mõjutab meie elusid. Sellest tulenevalt peaks õppimisprotsessis tegema mõningaid pingutusi: austama isiklikku vabadust ja isiklike otsuseid, aktsepteerima võrdselt teisi vaateid ja püüdlema erinevate vaatepunktide lepitamise poole, olema teadlik oma isiklikust vastutusest. Ent erinevus jääb ja peabki jääma püsima konstruktiivsena. Sellepärast kutsutaksegi meid Bennetti mudeli viimases staadiumis üles „tegutsema erinevate maailmavaadete taustal”.

Dialoogis teistsugususega

Kultuuridevaheline õppimine asetab keskmese „teistsugususe” mõistmise. See õppimine algab dialoogiga. Väljakutseks on nii tajuda erinevust enda ja teiste vahel kui mõista, et see erinevus annab oma panuse sellesse, kes ja kuidas ma olen. Meie erinevad olemused täiendavad üksteist. Seda nii mõistes muutub mina-mõiste uuesti avastamisel teine inimene asendamatuks. See kogemus esitab meile väljakutse, loob midagi uut ja nõuab loovust

uute lahenduste leidmisel. Selline protsess kultuuridevahelise tundlikkuse suunas – mida tuleks mõista teistsuguse suunas liikumise protsessina – tähendab meie enda sügavaima mina puudutamist ja muutmist. Kultuuridevaheline õppimine avab võimaluse samastuda teiste inimeste vaatepunktidega, kogeda, mis tunne on „olla teineteise nahas“; ilma et teeseldaks teiste elu elamist. See võib lasta meil kogeda ja õppida tõelist solidaarsust, usku koostöö jõudu. Kultuuridevaheline õppimine on selles kontekstis ka võimalus avastada me enda tegutsemisvõimet.

Küsimused ja muutus

Kultuuridevahelise õppimise kogemus on seotud pidevate muutustega (nagu maailmgi), see on eelkõige protsessile suunatud. Kultuuri käsitledes kerkib pidevalt esile stagnatsiooni ja muutuste vaheline pinge ning igasugune turvalisuse ja tasakaalu järele. Meil on lahtiseid küsimusi, me tekitame pidevalt uusi. Seetõttu tuleb leppida sellega, et alati ei olegi vastuseid, ent siiski pidevalt neid otsida, aktsepteerides ja tervitades muutusi. Nende küsimuste üle järele mõeldes vajame me oskust ka iseenda kohta küsimusi esitada. Me ei tea alati, kuhu see lõimimine meid viib. Uudishimu on oluline, uute arusaamade tekkimine soovitatav; ja me peame olema teadlikud, et millegi uue ehitamisega võib kaasneda vana – ideede, uskumuste, traditsioonide, mahalammutamise ... Ükski õppimisprotsess ei ole vaba tugevatest tunnetest ja hüvastijättudest. Koolitajatena peame olema selles protsessis head ja tundlikud kaaslased.

Igakülgne kaasatus

Kultuuridevaheline õppimine on kogemus, mis hõlmab väga intensiivselt kõiki õppimise, teadmiste, emotsioonide ja käitumise vorme ja tasandeid. See kutsub esile palju tundeid, toob välja tühimikke nende vahel ja võib-olla ka meie olemise „põhjuse“; selle, mida me teadsime või saame teada. Selle protsessi keerukuse ja kõige sellega kaasneva mõistmine nõuab meilt palju. Keel kui kultuurielement on kultuuridevahelises suhtlemises kesksel kohal, olles samas piiratud ja tihti arusaamatuste allikaks. See võib olla üheks suhtlusvahendiks, ent seda ei tohi kasutada domineerimise vahendina – eriti arvestades erinevaid keeleoskuse tasemeid. Samamoodi tuleb austada kõiki teisi suhtlusvorme, näiteks kehakeelt. Et me oleme sellisesse õppimistegevusse igakülgset

kaasatud, peaksime me tundma end osana aset leidvatest protsessidest.

Võimalik konflikt

Vaadeldes neid arusaamu, mis erinevatel kultuuridel võib olla ajast, ruumist, ühiskondlikest ja isiklikest suhetest, siis on ilmselge, et kultuuridevahelise õppimise keskmes peitub konflikt. Seda tuleb uurida ja väljendada. Samal ajal kutsuvad kultuuridevahelise õppimise mudelid meid üles arutlema erinevuste üle, ilma neid sildistamata. Niisiis võime üritada leida konfliktis konstruktiivseid elemente ja võimalusi. Võttes arvesse kultuuriga tegelemise keerukust, peame arendama oma konfliktijuhtimise oskusi. Väljakutseteks on nii erinevad identiteediväljundid kui püüed väärtustada erinevusi. Kultuuridevaheline õppimine viitab otsimisele, uuele ebakindlustundele, millega kaasneb loomulik konfliktioht. Seda võib hinnata kui protsessi üht osa. Mitmekesisust saab kogeda kasuliku ja rikastavana, liikumisena uute vormide ja uute lahenduste poole. Pädevuste mitmekesisus on positiivne ja tervikus asendamatu. Mitte igale konfliktile ei pruugi leiduda lahendust, väljendada tuleb seda aga tingimata.

Pinna all

Kultuuridevahelise õppimise eesmärgiks on väga sügavad protsessid, mille abil muutuvad hoiakud ja käitumismallid. See tähendab tegelemist meie kultuuri ja sisemise mina-mõiste ennekõike nähtamatute jõudude ja elementidega (vt. jäämäe mudel); paljud asjad, mis on „veepinna“ all, on alateadlikud ja neid ei saa selgelt väljendada. Seetõttu on nende avastamine isiklikus plaanis ja suhtlemises seotud mõningate riskidega, pingetega, millega tuleb hakkama saada. Ilmselt ei ole lihtne selles protsessis inimestele kaaslaseks olla. Ühest küljest vajame me julgust edasi minna, esitada väljakutseid endale ja teistele. Teisest küljest peame olema väga ettevaatlikud ja lugupidavad teiste inimeste vajaduste suhtes ja nende avastusprotsesside piiride suhtes. Ei ole alati lihtne neid mõlemaid meeles pidada.

Keerukas teema keerukas maailmas

Teoreetilised mudelid juba näitasid, kui keerukas on kultuuridevaheline õppimine ja kui raske on selle süstematiseerimine. Kui vaatleme seda tänapäeva ühiskonna keerukas situatsioonis, saab selgeks, et me vajame hästi

läbimõeldud, igakülgseid lähenemisviise, mis võimaldavad maksimaalset tunnetust. Kultuur ulatub üle riigipiiride ja esineb mitmetes vormides, vahel ka kattudes. Silmitsi tuleb seista paljude vaatenurkadega ja arvesse võtta mitmeid pingeid: tuleb vaadata minevikku, olevikku ja tulevikku, võrreldes mõnikord üksikisiku ja ühiskonna vastuolulisi vajadusi. Killustunud kogemused tuleb kokku panna. Igasugusele hariduslikule lähenemisele on väljakutseks mitte lihtsustada olemasolevaid põhjuseid ja tagamõtteid, erinevaid rõhutavaid väärtusi, erinevaid reaalsusi ja ajalugu. Kultuuridevahelise õppimise meetodid peavad austama neid mitmekesiseid kogemusi, tõlgendusi ja teadmisi ning – sellest tulenevalt – võtma neid arvesse kasutatavas keeles ja terminoloogias ning erinevate metodoloogiate valikul.

3.2 Meetodi valik, loomine ja kohandamine

Iga olukord on erinev. Te võite valmistada ette koolitust, noorsoovahetust, töölaagrit või lihtsat töötuba. Lugege siin väljaandes toodud meetodeid sellest vaatevinklist ja – vastavalt teie grupi konkreetsetele vajadustele – valige ja kohandage neid. Moodustage neist midagi uut. Siintoodud meetodid ei ole kirjutatud kivitahvlitele ega ole ka geeniuside loodud meistritööd. Need kujutavad endast ettepanekuid, kasulike kogemuste kogumit. Neid kasutades ei pea te pidama kinni mitte millestki muust peale TEIE ENDA kultuuridevahelise õppimise konkreetse olukorra, sellesse kaasatud osaliste ja nende tegelikkuse, nende vajaduste. Järgmised küsimused – kui nende üle hoolikalt mõelda – võivad olla abiks mingi konkreetse programmielemendi koostamisel. See küsimuste loetelu ei ole lõplik – te võite samahästi pidada mõningaid teisi küsimusi palju olulisemateks.

a. Sihid ja eesmärgid

Mida tahame me tegelikult antud konkreetse meetodiga, konkreetsetel tegevusprogrammi hetkel saavutada? Kas me määratlesime oma eesmärgid selgelt ja kas see meetod vastab neile? Kas antud meetod on kooskõlas meie tegevuse üldiste sihtide saavutamisega? Kas see meetod aitab meil edasi jõuda? Kas valitud meetod sobib kokku meie poolt määratletud metodoloogias põhimõtetega? Kas see meetod

on asjakohane antud konkreetse kultuuridevahelise õppimise situatsiooni hetkedünaamikat arvestades? Kas kõik nõuded selle meetodi kasutamiseks (nt. grupi- või õppimisatmosfäär, suhted, teadmised, informatsioon, kogemused ...) on eelnevate protsessidega loodud? Mis on see konkreetne teema, millest me räägime? Millised erinevad aspektid (ja konfliktid) võivad selle meetodi kasutamisel esile kerkida ja kui kaugele me suudame neid ette näha (ja nendega toime tulla)? Kas valitud meetod suudab toime tulla nende aspektide keerukuse ja seostega? Mil moel võib antud meetod aidata avastada uusi vaatenurki ja arusaamu?

b. Sihtgrupp

Kellele ja kellega me seda meetodit välja töötame ja kasutame? Milline on grupi ja selle liikmete eelnev seisund? Milliseid tagajärgi võib sellel meetodil olla nendevahelisele suhtlemisele ja teineteisemõistmisele? Kas antud meetod vastab grupi (grupi liikmete) ootustele? Kuidas saame tekitada neis huvi? Mida nad vajavad (individuaalselt ja grupina) ja milline on nende panus õppimisprotsessi antud konkreetsetel hetkel? Kas meetod jätab selle jaoks piisavalt ruumi? Kas sellest meetodist on kasu nende potentsiaali vallandamisel? Kas see meetod võimaldab piisaval määral individuaalset väljendust? Kuidas võimaldab antud meetod selgitada välja sarnasusi ja erinevusi gruppis? Kas grupis on mingeid konkreetseid asjaolusid, mis vajavad meie tähelepanu (vanus, sugu, keeleoskused, puuded, võimed ...) ja kuidas saab see meetod neid asjaolusid positiivselt ära kasutada? Kas on grupp või mõni grupi liige näidanud üles erilist vastumeelsust või tundlikkust antud teema suhtes (nt. vähemused, sugu, religioon ...) või äärmuslike erinevusi (kogemuste, vanuse jne osas), mis võivad mõjutada dünaamikat? Milline on grupi eesmärk kultuuridevahelise õppimise protsessis? Kas valitud meetod sobib grupi suurusega?

c. Keskkond, ruum ja aeg

Milline on (kultuuriline, sotsiaalne, poliitiline, isiklik ...) keskkond, milles me seda meetodit kasutame? Millist mõju avaldab meetod sellele keskkonnale ja millist mõju avaldab keskkond meetodile? Milliseid elemente (kogemusi) toovad selles mõttes individuaalsed grupi liikmed? Milline keskkond (elemendid, mustrid) on grupis domineeriv ja miks? Kas grupi meeoleolu ja suhtlustase on selle meetodi jaoks

sobivad? Kas selle konkreetse kultuuridevahelise õppimise protsessi kontekst edendab või pidurdab teatud elemente? Milline on ühine (ja individuaalne) ruumitunnetus, kas grupi „ühine territoorium“ on piisavalt suur selle meetodi kasutamiseks? Kas antud meetod annab panuse positiivse keskkonna loomiseks (suurendades igaühe mugavustsooni)? Kui palju ruumi võtab see meetod antud tegevuses (arvestage seda, mis tuleb enne ja mis pärast)? Kas me eraldasime selle meetodi jaoks ja selle põhjalikuks hindamiseks piisavalt aega? Kas see sobib kokku meie programmi ajastusega? Kuidas võtab see meetod arvesse osalejate (erinevat) ajataju?

d. Vahendid/Raamistik

Kuidas sobib antud meetod meie käsutuses olevate vahenditega (aeg, ruumid, inimesed, materjalid, meedia ...)? Kas see meetod kasutab neid efektiivselt? Milliseid korralduslikke aspekte peame me arvestama? Kas meil tuleb tegevust lihtsustada? Kuidas saame jagada ära vastutuse selle meetodi läbiviimise eest? Millisel määral on meil asjakohaseid oskuseid, et tekkiva olukorraga toime tulla? Millises (institutsionaalses, organisatsioonilises ...) raamistikus seda meetodit kasutatakse? Milliseid mõjusid peame me arvesse võtma või ette nägema (nt. organisatsiooni kultuur või eelistused, asutuse sihid ...)? Millised välised osapooled võivad sekkuda ja milliste huvidega (nt. asutuste partnerid, teised samas hoones asuvad inimesed ...)?

e. Varasemate kogemuste hindamine

Kas oleme kasutanud seda (või sarnast) meetodit ka varem? Mida me sellest kogemusest tähele panime või õppisime? Kas meil on teisi kogemusi, millest oleme midagi õppinud meetodite kasutamise kohta? Mida võivad

need meile praegu öelda? Kas meetodit ja selle mõju tuleb hinnata ja kuidas saab mõõta meie eesmärkide saavutamise taset? Kuidas saame säilitada selle tulemused edasiseks (aruanne ...)? Milliseid elemente integreerime oma meetodisse osana meie senise tegevuse hindamisest?

f. Ülekanne igapäevaelu

Millises ulatuses põhineb meie meetod iga osaleja isiklikel kogemustel või siiani omandatud õppimiskogemustel (või on nendega seotud)? Kas sellest meetodist on kasu osalejate oma tegelikkuses või millises osas tuleks seda kohandada? Kas antud meetod on osalejate igapäevaelu ülekandmiseks? Kuidas jätame me osalejatele ruumi õpitu lõimimiseks nende oma reaalsustesse? Kas meetodi-järgne arutelu või dünaamika aitab sellele ülekandmisele kaasa? Millised elemendid võiksid võimaldada osalejate poolseid heatasemelisi järeltegevusi? Kuidas saab neid elemente kasutada protsessi edasises osas?

g. Harjutuste läbiviijate või koolitajate roll

Läbiviija algatab protsessi, mis aitab grupil arutada nende oma küsimusi võimalikult rahuldust pakuval ja produktiivsel moel. See tähendab püüdu leida vastuseid eespool toodud lõikudes tõstatatud küsimustele ja arutelu selle üle, kuidas me kavatseme edasist korraldada. Milline peaks meie arvates olema meie roll selles grupis, selle meetodi puhul? Kas oleme üritanud ette kujutada, kuidas kõik peaks toimima? Kas me võtsime arvesse omaenda isiklikku meelestatust ja seda, kuidas see võiks meetodi juhtimist mõjutada? Kuidas oleme valmis reageerima tulemustele, mis ei vasta meie ootustele?